

כא(ב) ומ"ש רבינו ויראה מכאן אותם פתחים שהם חלוקים ועמוד באמצע די להם במזוזה אחת וכו'. דנריס נכונים הם וכנר כתנתי נסמון משונת הרשנ"א חיה: כב(א) השוכר בית בחוצה לארץ וכו' עד סוף הסימן. נרייחא

נפרק התלול (מנחות מד) ופירש רש"י משום ישוב ארץ ישראל. ללאחר שקבעה שוב אינו נוטלה משם אפילו יולא ממנה. הילך בקושי ילא ממנה מפני טורח מזוזה אחת, ואפילו יולא ממנה ישכרנה אחר מהרה כשימלאנה מזומנת במזוזה ונמלאה ארץ ישראל מיושנת: וכתב ה"ר מנוח שדין שאל בית בחוצה לארץ כדין השוכר והכי משמע בגמרא (סו). וכתנ דטעמא דשוכר בית בחוצה לארץ פטור מן המזוזה עד שלשים יום היינו משום דכיון דמזוזה חונת הדר (נ"מ קא): פחות משלשים היו דירת ערלי ולא מייחייב עג:

כג כתבו הגהות מיימון נפרק ה' (מזוזה, אוח ו) דנמיס שזוכרים ישראל מגוים פסק ר"י שפטורים אפילו אחר שלשים יום ודעת רבינו המחבר (סו ה"א) לחייב

אפילו שזוכר מגוי עד כאן. וכן כתב סמ"ג (עשין כג, קו ע"ד) דלימא בירושלמי נסוף מגילה השוכר בית מהגוי צריך ליתן בו מזוזה: א(ג) מצאתי כתוב עה) נסס ספר אגודה (יומא פ"א) שפטר שערים הפתוחים לרחוב מדלמרינן (יומא יא). הני אטולי דמחוזא דפטיירי משום סכנה הכי נמי אחרי שהגוים דריס בחוכה ופית העלה (דריס בחוכה) [מוך הרחוב] פטור: [בדק הבית] וכתוב באריות חיים (סו) יש מקומות שאין מניחים מזוזה בפתחי רשות הרבים משום סכנת עכו"ם שיאמרו כשפים עושה ומפני זה תקרה שעושים על פתחי המבואות ועושים שם דיבה לשומר אין מניחין בה מזוזה משום דהוי פרהסיאוידיה סכנה בהנחה ובדיקה עכ"ל:

כב(ב) כתב רבינו ירוחם (נתיב כא חלק ו. קפ ע"ב) נראה לי הדר בפונדק דוקא שנותנים חדר בפני עצמו או עם שותפים ישראלים בפני עצמם ופשוט הוא: וכתב עוד זה לשונו כתב ה"ר פרץ כי העם שאין נוהרים עתה במזוזה סומכים על מה שאמרו כל עיר שיש בה חזירים פטורה מן המזוזה ע"כ וכבר כתב הרשב"א שלא מצא כן בבבלי וירושלמי ובאמת שעונש בטולה גדול ושכר קיומה גדול גם כן עכ"ל [עד כאן]:

שלשים יום והשוכר בית בארץ ישראל חייב במזוזה מיד (לד) משום ישוב ארץ ישראל:

פרישה

צפון לכן כתב דרש"י בגמרא הוא מטואר יותר. אלא שקשה הא לא הוא ימין בלא דרוס ולכן שיה רבינו והרא"ש לטון רש"י וכתב צפון נמקום דרוס. אלא שהיה יוסף כתב שמה שכתב רש"י כשהדלת סמום הוא מטואר יותר ממ"ש כשהדלת פתוח. ועיין דרישה: (ג) ויראה מכאן. ר"ל הוואיל שהנתיחא נקט פתח שאחורי דלת משמע דוקא שהשני פתחים בשני דלדים יש חילוק אס נפלים עובי טפח או לא: (ג) השוכר בית. והוא הדין שאל: (ד) משום ישוב ארץ ישראל. פירש רש"י מתוך שאינו ראוי ליתול אחר כך המזוזה כדלקמן נסמין ר"ל הלך בטורח ילא ממנה ואס ילא ישכרנה אחר נמהרה משום המזוזה:

דרישה

דהדר תלוי באחורי הדלת והיינו ע"כ לומר כיון שאין רואין המזוזה. אבל אי אפשר לומר כן חדא דהא לא הזכיר רבינו דבר זה שתלוי באס נראית המזוזה או לא ואדרבה לשונו משמע דלא תלוי בזה מרכתב הוואיל ואין המזוזה בחללה ולא כתב הוואיל ואין המזוזה נראית משמע דאינו תלוי בראיית המזוזה. ועוד מדכתב אחר כך ויראה מכאן אותן הפתחים שהן חלוקין ועמוד באמצע די להם במזוזה אחת אפילו אם יש כו' אבל כששני הפתחים כו' מאי איריא מצד אחד אפילו משני צדדים כה"ג דרואין המזוזה נמי די במזוזה אחת אפילו יש להם פצים טפח דסתם שני פתחים בצד אחד רואין המזוזה בשני הפתחים דהא סתם שני פתחים אין צירי הדלת מחוברין בפצים אלא כל א' בצירו ונסגרים באותו פצים. ועוד קשה דלפירוש שני שכתב רבינו אחר זה דהיינו שער גדול ופתח קטן ע"כ אי אפשר לומר דתליא בראיית מזוזה דהא מסתמא רואין המזוזה. ועוד מאי אחורי דלת שייך שם כמ"ש. אלא על כרחך צריך לומר דלאותו פירוש שני הא דאמר בגמרא פתח שאחורי הדלת הוא כמשמעו שני פתחים זה אחר זה דאחת היא אחורי השניה וטעמא דאינו מועיל הוא כדכתב רבינו דכיון דהקטן נבדל מהגדול לגמרי שהרי נפתח ונסגר כל אחד בלא חבירו כו' וכיון דנבדלים זה מזה נחשבים לשני פתחים וצריך לכל אחד מזוזה לעצמה ואין הדבר תלוי בראיית המזוזה. לכן נראה דלפירוש הראשון נמי הכי קאמר כמו שפירשתי בפרישה ואתי הכל שפיר:

הגהות והערות

עב[ברא"ש, כמונחת באותו פתח עצמו: עג] ורש"י פירש דפטור שמא יחזור בו ובנמוק"י ו ע"ב כתב דכיון שלא שכרה לשלשים יום אינו חייב במזוזה ולא קפדינו בישובה, ובהגהות הבי"ח שם איתא דכן פירש"י: [עד] ובכסף משנה שם ציין שהיא כרייתא בכ"מ קב ע"א. ושם ומנכרי נוטלה בידו ויוצא, ואיירי בשכיירות ובסמון הביא הסמ"ג בשם הירושלמי ושם איתא כהדיא דחייב ליתן בו מזוזה: [עה] סוף שו"ת מהר"י וי"ל

לאן פ"ד מאכל ה"ט. ומנוחה ומנוחה הוא איננו מועד קטן ט"ו
פ"ה, ואינו מנוחה בר"מ, ומנוחה בשו"ע סי' ל"ח סי"ג דאסורין להניח
תפילין, ודין לילה ושבת ויו"ט עיין בספר שאגת אריה סי' מ"א שהאריך,
וג"כ בענין היסוד הדעת עיין בספר הג"ל סימן ל"ח שהאריך, ושאר אחרונים
ג"כ האריכו מה.

כן, ואינו מוכרת, דו שיטה אחרת. אבל דעת הר"מ נראה דכל עיני אפילו
שומות הגוי חייב במזווה. ועיין בש"ך שם סק"ו שכתב ח"ל, דלא כהעטרת
זהב שכתב דשומות גוי פטור משום דכתיב למען ירבו ימיכם והגויים
אינם חפלים בחיים וכו'. ואינו יודע למה דמה דכריו, דמחוס' שם נראה
דכריו כיון דמרכיבין מלמען ירבו ימיכם
וגו', ולהחוס' פשיטא להו דשומות גוי
פטור, על כרחך לריך לומר דלא שייך למען
ירבו וכו' בשומות הגוי כטעם הי"ט"ו.
שוב ראיתי במדרכי סוף פ"ק דעבודה זרה
שממנו הוליא הרב דין זה, מנוחה להדיא
הקב"ה דשומות גוי פטור דלמען ירבו
ימיכם וכו' היינו בשניהם ישראלים
שהקפידה התורה על ריבוי ימיהם וכו'
דכריו עט"ו, וז"ע על הש"ך.

[ב] ומבואר בר"מ פ"ה ה"ה, השוכר השוכר בית
בית נחון לארץ והדר
בפונדק בארץ ישראל כל שלשים יום פטור
מן המזווה וכו'. מנוחה ללאחר שלשים יום
חייב במזווה, ואינו מנוחה בר"מ אס' מן
המורה חייב במזווה לאחר שלשים יום,
דשכירות לא איתמעט מיתך כמו שותפים,
או אפשר מן המורה פטור ממד' דאיתמעט
מיתך, רק מדרכי חייב דנראה כשלו לאחר
שלשים יום, כמו עלית שאולה דחייב לאחר
שלשים יום מדרכי, ועלית השותפים חייב
ומ"מ שאולה פטורה, הוא הדין כאן דשוכר
פטור מן המורה לעולם אע"פ דשותפים
חייבים. והרב המחבר כתב כאן דאס' שכר
בית נחון לארץ ועברו שלשים יום ביטל
עשה אס' לא קבע מזווה, מנוחה להדיא דמן
המורה חייב בשכירות ללא איתמעט מיתך,
רק מן שלשים יום פטור דאינה דירה.
ועיין בחוס' מנחות דף מ"ד ע"א דג"ה
עלית וכו', מסופקים שם דכרי אס' בית

מקום קשר אחד העשוי בצורת ד'. וזאת הצורה
אי אפשר לציירה במכתב, אבל כל אחד מלמדה
לתלמידיו, וידועה היא בינינו עם הקדש, וזהו קשר
תפילין שאמרו זכרונם לברכה [חולין ט' ע"א] שכל
תלמיד חכם צריך לידע אותו, ומנו אותו עם
שאר דברים גם כן שאמרו עליהן שראוי לידע
אותן על כל פנים, והן כתב ושחיטה ומילה
וברכת חתנים וציצית. ואורך רצועת הראש כדי
שיקיף בה הראש ויקשור בה הקשר מאחוריו,
ויהיה בה כדי להמתח שני ראשי הרצועה עד כנגד
טיבורו, או לכל הפחות ראשה האחד עד כנגד
הלב והאחר עד כנגד הטיבורה. ומקום הנחת
תפילין בראש, כלומר קציצת העור שהפרשיות
מונחות בתוכה הוא כנגד המוח, מקום שמוחו
של תינוק רופס', וזהו הפירוש המקובל לנו
בוהיו לטוטפות בין עיניך, שזהו הנקרא בין
העינים, והמניחן בין העינים ממש הרי זה
מכחיש דברי קבלה. ויתר פרטי המצוה וכל
ענינה כמו בחברתה הקודמת.

מצוה תכג
מצות מזווה

(א) לקבוע מזווה במזוזת ביתנו, שנאמר [דברים
ו', ט'], וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך. וענין
המזווה הוא שכותבין שתי פרשיות מן התורה

מצוה תכג, מצות מזווה
(א) לקבוע מזווה וכו'. זה מנוחה
בר"מ נהלכות מזווה
ובטור ושו"ע יו"ד נהלכות מזווה, וג"כ
אין להאריך במלואו זו שגאה באריכות
בראשונים ובאחרונים, ונוהגת בזמן הזה.
ונוהגת בכל אישי ישראל בשנים ובעתים.
ומזווה מונח הדך היא, ואס' אינו דר בהצית
פטור ממזווה.

והנה נמזווה כתיב ביתך, דוקא בית
שלו, ומרכיבין בחולין דף קל"ה
ע"ב וזימא דף י"א ע"ב בית השותפים
מלמען ירבו ימיכם וגו' [דברים י"א, כ"א],
והנה נמי נעו ח"י, ומנוחה דין זה בר"מ
פ"ו ממזווה הי"ב. ועיין בחולין שם
דמרכיבין שותפין מלמען ירבו ימיכם וגו'
ולמרינן אלא ביתך וגו' דרך באתך וכו',
וכתב החוס' דג"ה ביתך, מיתא אמאי לא
אמרינן דממעט שותפות הגוי וכו', והניחו
בתימא. נראה מדברייהם דלמען ירבו ימיכם
לא שייך בשומות גוי, כיון דחד שותף לא
שייך גביה למען וגו' על כן פטור הישראל.
והר"מ שם סתם הדבר, משמע דשותפים
אפילו עם גוי חייב דהוה ליה לפרש"י. ועיין
צו"ד סי' רפ"ו ס"א סתם המחבר דבית
השותפים חייב, והרמ"א מגיה ודוקא בית
השותפים ישראלים אבל שותפות גוי פטור
ממזווה. נראה מדכריו דגם דעת המחבר

בקלף אחד, והן שמע עד ובשעריך, והיה אם שמוע עד על הארץ, וקובעין אותה במזוזת פתח הבית.
משרשי המצוה להיות זכרון לאדם באמונת השם בכל עת בואו לביתו וצאתו, וכמו שכתבתי בענין התפילין,
וכענין שאמרו זכרונם לברכה [מנחות ל"ג ע"א] במצוה זו, אמר רבי זירא אמר רב מתנא אמר שמואל מצוה להניחה
בתחילת שלישי העליון, אמר רבה מצוה להניחה בטפח הסמוך לרשות הרבים, מאי טעמא רבנן אמרי כי היכי
דתפגע ביה מצוה מיד [שם ע"ב].
מדיני המצוה, מה שאמרו זכרונם לברכה [שם כ"ח ע"א] ששתי פרשיות אלו מעכבות זו את זו, ואפילו כתב
אחד מעכבן, כלומר, אפילו אות אחת שאינה עשויה כהוגן, כלומר שאין גויל מקיף אותה מארבע רוחותיה, מעכבת
במזווה. ומה שאמרו [שם ל"ד ע"א] שחייב המזווה להניחה הפתח מימין, שנאמר ביתך, ומפרשי לה רבנן
ביאתך, וכי עקר איניש רגליה דימינא עקר ברישא. ומה שאמרו זכרונם לברכה [יומא י"א ע"א], תנו רבנן, ובשעריך,
אחד שערי בתים חצרות מדינות עיירות רפת לולין מתבן אוצרות יין ואוצרות שמן כולן חייבין במזווה, יכול
שאני מרבה בית שער אכסדרה ומרפסת, תלמוד לומר בית, מה בית מיוחד לדירה אף כל שמוחדדין לדירה, ויצאו
אלו, יכול שאני מרבה אף בית הכסא ובית המרחץ ובית הטבילה, תלמוד לומר בית, מה בית העשוי לכבוד אף
כל העשוי לכבוד, ויצאו אלו, יכול שאני מרבה הר הבית והלשכות והעזרות, תלמוד לומר בית, מה בית שהוא
חול אף כל שהוא חול, יצאו אלו שהן קודש, ובית הכנסת בכלל בתי קודש הוא כל זמן שאין בה דירה, אבל
אם יש בה דירה כגון בית הכנסת דכפרים דיירי בה אורחין חייבת.

ד. לשון הר"מ כאן הי"ב. וכתב הכס"מ, נראה שכן היתה קבלה בידו. ה. כן כתבו החוס' במנחות ל"ח ע"ב ד"ה וכמה, וכתבו, ושמה שום מדרש יש. ו. מנחות ל"ז ע"א.
תכב. ואתחנן עשה ד'. רמב"ם עיין ט"ו. הלכות מזווה. סמ"ג עיין כ"ג. סמ"ק קנ"ד. סור יו"ד רפ"ה. א. וי"ל הר"מ פ"ד הי"ג: חייב אדם לזאת במזווה מפני שהיא חובת הכל
תמיד, וכל זמן שיכנס ויצא יפעל בחיוב השם שמו של הקב"ה ויזכור אהבתו ויעור משנתו ושנותיו בחבלי הזמן, וידע שאין דבר העומד לעולם ולעולמי עולמי אלא ידיעת צור העולם,
ומיד הוא חוזר לדעתו וחולץ בדרכי מישרים. ובפירוש הרמב"ן סוף פרשת בא: כי הקונה מזווה בזו אחד וקבעה בפתחו ונתכוון בענינה, כבר הודה בחידוש העולם וכידיעת הבורא והשגחתו
וגם כנבואה והאמין בכל פינות התורה, מלבד שהודה שחסד הבורא גדול יותר מאד על עושי רצונו שהוציאנו מעבודת לחרות, וכבוד גדול לזכות אבותינו החפצים ביראת שמו. ב. בהרבה
כתי"י: רבא, כמו שהוא לפנינו במבוא. ג. ר"מ פ"ו הי"ו.

(א) הרעק"א כתשו" ס"ו כתב דשומות נכרי וישראל אי חייבת תליא
בשתי הדעות בחוס', הובאו לקמן באות כ', אס' בית שכור חייב במזווה
פדאורייתא או מדרבנן. דאס' אמרינן דחייב מראורייתא דלא בעינן ביתך ממש,

שכור או שאל חייב במוזה מן המורה או רק מדרבנן כמו לניית. ועיין במוס' נע"ז כ"א ע"א ב"ה הא, דעתם נוטה דבית שכור פטור ממוזה לעולם מן המורה, רק מדרבנן חייב כמו טלים עי"ש. ודעת הרב המחבר בפשיטות דחייב מן המורה, ודעת הר"מ לא נבירא כמו שכתבתי.

בארץ ישראל ודעב) למאן דסובר דבית שכור פטור מן המורה תמיד רק מדרבנן חייב

לאחר שלשים, הוא הדין בית נארך ישראל בשכירות אינו רק חיוב מדרבנן, ומייב חייב משום יסוד ארץ ישראל. ואף למאן דסובר דבית שכור חייב מן המורה, רק חוץ שלשים יום לא הוי בית דירה, ונארך ישראל דחייב חייב על כרחק רק מדרבנן, כי קודם שלשים יום לא מיקרי דירה, ומדרבנן חייב משום יסוד ארץ ישראל, כן נראה פשוט.

קביעת מוחה לפני שנתחייב

ויש לתקור נשכר בית ותוך שלשים יום שפטור ממוזה קבע זה מוזה, אם יולא זה לאחר שלשים יום, דאפשר הוי ליה מעשה ולא מן העשוי נפטור דלא היה פטור, ואפשר כיון דהוא רק מחוסר זמן אינו מקרי מן העשוי. והאחרונים חקרו בלניית הנעשים בלילה עיין בדברי הסו"ט, וגם בטובה דין זה דמעשה וכו', ויש לתקור זה, ואינו יכול להאריך והדברים ארוכים וצריך קונטרס בפני עצמו ונאמי רק להזכיר.

מחה שאינה שלו

וג' ובודאי מוזה שאלה יולאין זה, דלא כמיב לכס. וגולה פסולה מטעם מזה הנאה בעצמה, ומלוי בשיטתם אם הוא מן המורה או דרבנן. ומוזה הכפובה על איסורי הנאה, מלוות לאו ליהנות נימנו, וכן על קלף של עיר

בשל איסורי הנאה

הנחת ללא תנינו שיעור מוזה. והחייב במוזה מדרבנן, לשיטת הר"מ ב"ה [ו] ע"א בפ"ה ה"י ד"ה אמר רבא] דמלוות לאו ליהנות נימנו, אך מזה הנאה בעצמה מדרבנן הרבה סוגרים דיואלים זה, והדברים ארוכים ועמיקין ונאמי רק להזכיר.

ידן וחרש שוטה וקטן פטורים, דפטורים כל המלוות שנתורה.

ועיין בלא"מ סי' ל"ח סי"ג דכח הממזר דפילין ומוזה, מפילין קודם, דהוי מזה דגופו.

ועיין בהלכות לולב סי' תרכ"ו דמטואר שם דאין צריך לבטל על מנת עשה יותר מחומש, נראה אפשר דגבי מוזה דכלל רגע עובר נעשה הוא חמור יותר כסדרת הר"ן ביומא [ד] ע"ג מדפי הר"ף ד"ה וגרסי' גבי פיקוח נפש דלאו חמור מסקילה, והנאלו כמה פעמים נחזור זה, וגם לענין חסונה אפשר דחמור מטעם הזה, ואין להאריך.

מצוה תכד,

שלא לנסות נביא אמת

יותר מדי

(א) שנמנענו שלא לנסות יותר מדאי הנביא וכו'. מטואר גר"מ פ"י מיקודי המורה הל' ה'. ועיין בספר פרשת דרכים נדון מלוותין [מלק ב' ד"ה עוד לאיתין שכתב החילוק בין הר"מ [בספר המלוות לא מעשה ס"ד] והפס"ג [לא מעשה ד], דהר"מ מושב נסיון הנבא ללאו, והפס"ג

ומה שאמרו [שם] שמזוזות יחיד נבדקת פעמים בשבוע ושל רבים פעמים ביוכל, ומה שאמרו גם כן [מנחות כ"ט ע"ב] במזוזה בענין התגיין, אמר רבא' שבעה אותיות שבמזוזה צריכין שלשה שלשה זיונין, ואלו הן שעטנ"ז ג"ץ, כלומר, כל אות שבמזוזה מאלו צריכה שלשה תגיין. ומה שאמרו [שם מ"ד ע"א] שהשוכר בית בחוצה לארץ והדר בפונדק בארץ ישראל פטור מן המזוזה שלשים יום, אבל השוכר בית בארץ ישראל חייב במזוזה מיד. והמשכיר בית לחברו על השוכר להביא מזוזה ולקבוע אותה דחובת הדר היא, וכשהוא יוצא לא יטלנה בידו אלא אם היתה הבית של גוי. ועשרה תנאים צריך לבית קודם שיתחייב במזוזה, ואלו הן, א. שיהיה כדי לרבע בו ארבע אמות על ארבע אמות. ב. ויהיו לו שתי מזוזות. ג. ומשקוף. ד. ותקרה. ה. ודלתות. ו. ושיהיה השער גבוה עשרה טפחים או יותר. ז. ויהיה הבית חול. ח. ויהיה עשוי לדירת אדם. ט. ושיהיה עשוי לדירת כבוד. י. ושיהיה עשוי לדירת קבע.

בית שיש לו פתחים הרבה חייב לקבוע

מזוזה בכל אחד מהן, ואף על פי שאין רגיל להכנס בהתמדה אלא באחד מהם. ופתח קטן שבין בית ועליה שעושיין בני אדם לפעמים ברגלי סולם שעולין בו בני אדם לעליה חייב במזוזה. וחדר שבבית אפילו חדר בחדר חייבין במזוזה כולן, שכולן עשוין לדירה. ויתר פרטי המצוה מבוארין במסכת מנחות פרק שלישי. ונוהגת בכל מקום ובכל זמן, בזכרים ובנקבות.

ועובר על זה ובנה בית ונתן עליו תקרה ולא הניח בה מזוזה מיד, או ששכר בית בחוצה לארץ או פונדק בארץ ועברו עליו יותר משלשים יום ולא הניח בה מזוזה, [או"י ששכר בית בארץ ולא הניח בה מזוזה] מיד ביטל עשה זה. ואף על פי שעברה השעה שהיה חייב להניחה, מוזהר הוא לקבועה לעולם ככל עת שידור בבית.

מצוה תכד

שלא לנסות נביא אמת יותר מדאי

(א) שנמנענו שלא לנסות יותר מדאי הנביא המיסר את העם והמלמדם דרכי התשובה אחר שנדע אמתת נבואתו, ועל זה נאמר [דברים ו', ט"ז], לא תנסו את ה' אלהיכם כאשר נסיתם במסה, כלומר לא תנסו גמולי השם ועונשיו שהודיע לכם על ידי נביאיו על צד שתסתפקו בהם.

משרשי המצוה, לפי שבנסיון היתר בנביא אמת ימצא הפסד, כי פעמים יחלקו עליו מתוך כך בני אדם המקנאים בו והכואבים למעלתו, ודבר הנבואה איננו ענין תמידי לכל נביא, כי פעמים לא יתנבא כי אם מעט, ואם ככל ופעם ופעם נטרידהו לתת אות ומופת נאמן שהוא נביא יהיה סבה לעם שימרדו בו ויקילו בדבריו הרבה פעמים, ועל כן הוזהרו להאמין בו ושלא לנסותו יותר מדאי אחר שיהיה מוחזק עמנו בטוב ונאמן לנביא, והדבר הזה אירע לנביאי האמת עם נביאי הבעל"ה שהיו מכחישים נבואתם ומחטטים אחריהם ומכחישים דבריהם, עד שלא היה מספיק להם אות אחר ומופת אחר מופת.

ד. בכמה כתיב: רבה. ה. ר"מ פ"ה ח"י"א. ו. ר"מ פ"ו ח"י"א. ז. ותרא"ש חולק על זה, וכתב בחלכות מוזה דארבע אמות בעינן, דבעינן אחר לא חוי לדירה. כסף משנה. ח. והראב"ד חשיב, וס"ל דאע"ג דליכא דלתות. ט. ר"מ פ"ו ח"י"א. י. ביומא י"א ע"ב ובקידושין ל"ד ע"א אמרין, דלא ממעטינן נשים מדכתיב ביתך ולא ביתה, או מדאיתקש לת"ת חסמוכה לת, מדכתיב במוזה למען ירבו יומים, גברי בעי חיי נשי לא בעי חיי. יא. כן הוא במרבית כתיבין. ועיין במניח אות ב' שלמד מדברי רבינו שהשוכר חייב במזוזה מן התורה. תכד. חכה. ואתחנן לאו ב' רמב"ם לאוין ט"ד, הלכות יסודי התורה פ"י הל' ה'. סמ"ג לאוין ד'. סמ"ק י"ח. א. יש כתיבין דמוסיס שכתוב בהם: השקרה.

ב) במהדרות קודמות נדפס קטע זה לקמן בסוף אות ג'.

י"ד ס"ג דטלית שאולה פטורה מציצית כל ל' יום, וכתב המג"א בשם התוס' והרא"ש דהמברך לא הפסיד.

ד) בפרי מגדים במשב"ז סי' י"ח סק"א כתבו: וראה דכשר אף ולא הוי תעשה ולא מן העשוי אף דכסות יום יום פטור.

ג) בנחלת צבי סי' רפ"ו לסעיף כ"ב הביא מסידור דרך החיים להגאון מליסא, דמשמע שאם רוצה לרדור יותר משלשים יום חייב מיד. וכתב דהוא לפי השיטה בתוס' דשוכר חייב מראורייתא, ומה שפטור בתוך שלשים הוא שאינו נקרא עדיין דירה, אי"כ הרי זה רומה לצרקה שאם דעתו להשתקט חזרה ארץ. ע"ל ל"ג דהתלמוד בבלי פ"ג דמטות דף ק"ג ע"ב.

והמנהג^(יג) לקבוע מיד בתחילת הדיור^(יד) ולברך. ובני ספרד נהגו כן רק אם^(טו) עשו קנין ליותר מלי יום^(טז).

(יד) כן ראוי לנהוג, מלבד שראוי לחוש לסוכיים שחייב מדינא כמש"נ בהערה הקודמת, הרי מקיים מצוה גם תוך לי (כמבואר בחיי"א שם ועוד), וי"א שעכ"פ יש בזה שמירה מן המזיקים (כמש"כ בפרק ג סי"ח). ועכ"פ פשוט מסברא שאין כל חשש בכשרות המזוזה כשנקבעה לפני שהגיע הזמן, תדע שאל"כ איך חייב שוכר בא"י, והוא כשיגיע לי הרי הוא מבטל את המצוה. ועבמש"כ בפט"ז סעיף ו.

בס' המנהגים (מנהגי חב"ד) כתב לקבוע מיד בלא ברכה ולאחר לי יחליף אחת מהמזוזות ויברך עליה, ויפטור את שאר המזוזות, [והיינו כמש"נ בפ"ז ס"ז שמעיקר הדין אם לא בירך בתחילה, כשחוזר וקובעה יכול לברך, וכ"ש אם יחליף באחרת שי"א שאף אם בירך תחילה יכול לברך וכמש"נ שם בסכ"ט. אך מה שכתבו שיפטור בכך את שאר המזוזות, לענ"ד יש לעקור גם את שאר המזוזות שהרי לפמש"כ הברכ"י הברכה ניתקנה רק בשעת הקביעה, וממילא הברכה לא תחול על שאר המזוזות הקבועות כבר. גם מה שכתבו ליטול לבדיקה, לענ"ד א"צ לכך כמש"כ שם בס"ק י"ח].

בתשו"ה (ח"א תרמד) ועוד אחרונים הציעו לקבוע מיד, ולאחר לי יום לעקור את המזוזה ולצאת מהבית ולגרוס לחיוב ברכה. ולענ"ד היציאה מהבית אינה מחייבת ברכה, א"כ יצא לזמן רב וכמש"נ שם בסעיף כג, ויש בזה טרחה גדולה. אמנם מעיקר הדין יכול להחזירה אפילו מיד בברכה כמש"נ בפ"ז סעיף ז ע"ש. ומ"מ נראה שאין לבן אשכנז לשנות מהמנהג, דאף שאין איסור בקביעה בלא ברכה כמש"נ בסקט"ו, מ"מ יש שלמות במצוה כשמברכים עליה. וע"ע במהרש"ם (ח"ח ריח).

(טו) ובן ספרד הרוצה להדר ולקבוע, יכול לקבוע בלא ברכה, ולאחר לי להסירה ולברך כנ"ל. ואם יוכל בקל טוב להחליף ב' מזוזות זו בזו ולברך, ויכוין לפטור בברכתו גם את שאר המזוזות, ויסיר את שאר המזוזות ויחזור ויקבעם אף באותו פתח שהיו בו. ואף שמביא א"ע לחשש ביטול חיוב ברכה בשעת הקביעה, מותר שהרי אפילו בכרכת הנהנין קי"ל (בשו"ע או"ח קסז, ט) שמותר לאכול כשיש ספק ברכה. ואף רע"א (בגליון הש"ס ברכות יב) שחולק הוא משום שאסור ליהנות מעוה"ז בלא ברכה, ואי"ז שייך בכרכת המצוות. ואף לדעת החוס' (בחולין ק"ב) שאפשר לברך תוך לי, אין לחוש שמכניס א"ע לחיוב ברכה ואינו מברך, דנראה שאין חיוב ברכה תוך לי, דומיא דנשים שאף שיכולות לברך, נראה דאינן חייבות בברכה.

כן בדפו"י. גם בבנין שלמה (ח"ב סכ"ג) כתב שהוא ט"ס וצ"ל 'כל' לי וכו' כלשון הגמ', ועי"ש שהאריך להוכיח שאינו חייב מיד. וכן מוכרח לענ"ד, שהרי היכא שמתחילה לא היה בדעתו לדור לי יום, לאחר לי יום חייב, ואיך השמיט הדה"ח דין זה המבואר בגמ', וע"כ דיש שם ט"ס.

(יג) כן העידו על המנהג הערוה"ש (רפו, מט) אגרו"מ (י"ד ח"א קעט) שערי דעה (י"ד רפו) שו"ת מנח"י (ח"י סי' צג בשם אריה דבי עילאי) ובמשיב דבר (ח"ד סט"ז). וכ"כ במזו"ב (רפו, עו). וכן מוכרח לענ"ד מזה ששתקו הפוסקים הש"ך הט"ז וכו' ולא הורו לן מתי לקבוע ולברך כשיום ל"א חל בשבת, משמע שאפשר לקבוע ולברך אף תוך לי. ואמנם החק"ל כתב לקבוע בשבת עצמה, אך לא תמיד זה אפשרי.

והנה בחקרי לב (קכח) האריך שלא יברך בתחילת לי, כמו שאין לברך על עיטוף הציצית בלילה או תוך לי לדעת השו"ע (בסי' י"ד). אך לענ"ד לא דמי כלל דבציצית אין הברכה על מעשה העיטוף אלא על קיום המצוה, ובלילה ותוך לי שאין מצוה אין לברך, משא"כ במזוזה הברכה היא על מעשה הקביעה ולא על קיום המצוה (וכמש"כ הברכ"י באו"ח יט, והארנו בזה בפ"ז סעיף א), ומה"ט כתבו כמה אחרונים שאפשר לברך אף קודם שנכנס לדור. גם מה שהוכיח מהתרוה"ד (סי' רסט) שכתב שאין לפדות קודם לי משום שא"א לברך בשעת הפדיה. לפמש"נ ל"ד כלל דבפדיה שבדרך כלל המעשה וקיום המצוה נעשים באותה שעה, הברכה ניתקנה על קיום המצוה. ועוד דאף אם הברכה על מעשה הפדיה, הרי אין הפדיה חלה עד לאחר לי, משא"כ בניד"ד שמעשה הקביעה נגמר מיד.

אמנם השד"ח (מע' מ כלל קיד) הביא בשם כמה אחרונים שלא לברך תוך לי, אך עי"ש דהם סברי שאפשר לברך לאחר לי ע"י משמוש וכדו', ולכן העדיפו לברך בשעת החיוב וכמש"כ הנח"צ (בסי' רפו, כב) להדיא, וכיון שהסכמת הפוסקים שאין לברך בשעת המשמוש כמש"כ השד"ח שם, נראה שעדיף לברך בשעת הקביעה. וכ"ז דלא כמש"כ בחובת הדר (פ"ג, ב) דלא יברך אלא לאחר לי, אף כשיש לו קנין ליותר מלי. וכנראה שלא ידע שהמנהג בחו"ל לברך מיד. וכל מקום שההלכה רופפת בדרך הלך אחר המנהג, והמנהג כנ"ל לקבוע מיד. גם בשבה"ל (ח"ו סי' קס) כתב לקבוע מיד עכ"פ כשיש לו קנין. אמנם ראיתי בשם הגר"א קוטלר שהגרב"ד ליבוביץ וצ"ל קבע את המזוזה רק לאחר לי יום.

הפ"ת סק"י שמחייב בחנויות שיושבים בכל יום נמי יודו שפטור כיון שאינו בכל יום. ומצד הכלים כיון שאין מונחין שם מחמת שהוא חדר העשוי להניח שם כלים אלו אלא מכיון שהיו מונחים שם מתחלה נשאר שם לא נחשב זה דירה כיון דלא נעשה לכך. ובשאל א"צ לזה שפשוט שבכל פעם ופעם הוא שאלה אחרת שהרי יכול לחזור בו ואף אם היה בקנין שאין הבעלים יכולין לחזור בהם מכל השנה נמי הא עכ"פ השואל יכול שלא ליכנס פעם השני לכן ברור שפטור ממוזוה. ובשוכר על שנה לתשמיש פעמים בשבוע הוא כהבעלים שיש ג"כ לפוטרו מטעם דלעיל.

ידידו,

משה פיינשטיין

סימן קעט

אם יש לקבוע המזוזה בבית שכורה בתוך שלשים יום ואם לברך או לחכות אלאחר שלשים

כ"ד כסלו תשי"ד.

מע"כ ידידי הרה"ג ר' נח בראיער שליט"א.

מה ששאל ידידי אם לקבוע המזוזה תיכף או לחכות עד לאחר שלשים יום שיהיה מחוייב בבית שכורה ושאלוה. עיין בפ"ת יו"ד סי' רפ"ו ס"ק י"ז בשם אשל אברהם דרשאי להחמיר וגם לברך קודם ל' יום ובנחלת צבי לבעל הפ"ת נשאר בצ"ע דאולי יותר טוב לחכות עד שיתחייב. ולע"ד ודאי ראוי להחמיר בדירה שדעתו לקביעות לקבוע מיד דהא דעת סדור דה"ח לבעל חו"ד שחייב מיד ומקורו מהש"ך כדאיתא שם בנחלת צבי ולכן אף שרוב האחרונים חולקין עליו מהראוי להחמיר. וכן נוהגין העולם בדירה ששוכרין לקביעות שאין מחכין. ורק בדירות ששוכרין בקאנטרעס לימות הקיץ יש אולי לחכות משום דהתם הוא בעצם עראי אף אם חושב להשהות יותר מל' יום דעצם הדירה שם הוא עראי וכ"ז שיוזמן לו שיותר טוב לפניו לילך בחזרה לביתו הקבוע בעיר ילך משם. ובדירות אלו יודה גם הדעה שפטור קודם ל' אבל בדירה הידוע שהוא לקביעות יש להחמיר.

ובעצם רשאי גם לברך אך אם ירצה לחכות עם הברכה עד לאחר שלשים אולי יותר עדיף. ואף שפטור לברך בהסיר המזוזה אדעתא לחזור ולקבועה שפטור זה סובר הנחלת צבי שצריך לחכות. לע"ד אין שייך זה בלא בירך בשעת קביעותה שעדין לא נפטר מהברכה דמ"ש מתפילין שהניחם קודם עלות השחר שכשיגיע הזמן ממשמש בהן ומברך כמפורש במנחת דף ל"ו וכתבו התוס' שם דלא רק בתפילין שהמשמש מצוה אלא אף כשהתעטף בציצית קודם היום כשיאיר היום א"צ להסיר טליתו כדי לחזור וללבוש ולברך דכיון שמשמש בו יכול לברך עיי"ש ובתוס' סוטה דף ל"ט כתבו טעם ע"מ שהביאו מירושלמי שיטל לברך אחר העטוף לפי שהמצוה מושכת כ"ז שהיא מעוטף ועומד עיי"ש. וצריך לומר בטעם המשמש שהוא רק להיכר בעלמא שעוסק בהמצוה בשעה שמברך. וא"כ גם מזוזה נמי כן דשיך לברך אף אחר שכבר קבע וימשמש בו להיכר לעסוק בשעה שמברך. וגם שמעינן מתוס' עוד דאף אם נחלק מתפילין ולא היה שום מעלה אחר העטוף במה שימשמש בהטלית היה יכול לברך כשיסיר טליתו ויתעטף בו אף שהסירו אדעתא דהכי שבכה"ג אם בירך בעטיפה ראשונה לא היה צריך לחזור ולברך. ואף שאפשר שסברי דבפשט טליתו אפי' היה דעתו לחזור ולהתעטף בו מיד צריך לברך כשיטת המחבר בסי' ח' סעי' י"ד אבל הא לא הביאו מתוס' זה ראייה לדין זה משמע שיכולין גם לסבור כשיטת הי"א שברמ"א שם שא"צ לברך. ואף להמחבר מסתבר לע"ד שהוא רק בפשט כדי ליכנס לביהכ"ס או לילך בין העכו"ם ולא בפשיטה בעלמא שלא לצורך. אך העיקר דכיון שלא בירך עדין עליו ולא נפטר מהברכה רק שאין יכול לברך משום שצריך עובר לעשייתם מועיל זה שפשוט וצריך ללבושו להחשיב עובר לעשייתו דעכ"פ הא אחר שפשטו אם לא ילבשו עוד הפעם לא יקיים המצוה מכאן ולהבא הוי שפיר עובר לעשייתו. וא"כ נמצא שאף אם נחלק מזוזה מתפילין מאיזה טעם שלא יברך אחר שכבר נקבע ע"י המשמש לבד יכול ליטלה ולקבועה עוד הפעם ויברך או דלא כהנחלת צבי. אבל באמת אין לחלק ולא יצטרך ליטלה אלא ימשמש בהמוזוה כשיגיעו השלשים יום ויברך כמו בתפילין וציצית לתוס' ואיפסק כן גם בש"ע סי' ח' סעי' י' עיי"ש.

ועיין בחדושי רעק"א שם שהקשה על מה שכתב הט"ו סק"ט דבלבש הטלית קטן בעוד שאין ידיו נקיות א"צ לזה משום דאותה שעה לא חזי כמו לענין טבילה דמברך אח"כ. דהכא הרי יכול לפשוט הבגד ולברך וללבוש שנית. וא"כ מפורש ברעק"א ג"כ

כפי דוקא באונאה וכו' עכ"ל. הרי שמהאי טעמא דשכירות קניא יש בשכירות אונאה והוא ודאי דין חורב. וכינאור דאף שמסקין בפ"ז דמיזב דשכירות ושאלה לא קניא, הוא רק לפני מה שרצה שם הגמ' לומר וכששכר בכמה עבדים משראל לא יכיר חכ' איסור שניית בכמהו, כזה דחי הגמ' דשכירות לא קניא לגמרי שלא יכא השיב שזו כבמה של ישראל, ומאי"ט ישראל השוכר פרה מכאן יאכילנה כרשיני הרומה שעדיין הוא של הכסן הקנין הגוף, אבל עכ"פ מה ששכר שהוא קנין הפירות קניא לי ושליו הוא, ולכן ישראל השוכר ביה מעבדים אסור להניח להכניס בחוכה ע"ז אף שעדיין הוא של העבדים, אבל גם לישראל יש קנין, ולכן איחא בשכירות דין אונאה, וזה ביאור דברי הגמ'. וגמלא שגוף הדבר הוא עדיין של המשכיר אבל גם להשוכר מכור בקנין פירות, וא"כ במחצה דכתיב ביתך, אף שזוהפוח ישראל חייב במחצה, מ"מ כמו שאמרין בפ' החובל ד"ל ונפי חזקה כהניס ד"ל דכל היכי דכתיב כספו בעיני כספו כמוודא לך ואם יש לך גוף ולאידיך פירות חין בהעבר דין יום או יומים וכן חין יולא כשן ועיין ע"ש בחוס' וכן פסק ברמב"ם בפ"ה מכל' עבדים ונשוי"ט יור"ד סימן רס"ז, וע"כ גם ככל לענין מחצה אף שמרבינן שותפות אם יש לשנייה כגוף ובפירות אבל אם לאחד גוף ולהשני פירות לא נקרא ביתך המיוחד לך, ולכן ממעטין שאלה ושכורה ממחצה מניתיך דפי' שני כמפורש בחוס' מנחה דמ"ד, וכן ממעטין מכסותך על עליה השאלה מזליה דבעיני עליה המיוחד לך אף שבזוהפוח ישראל חייב אבל בשלח גוף וגזר פירות לאו כשותף המיוחד לך הוא כמו כשן ועיין ויום או יומים. ומה שבקשה דגני לאו דכתיב לא תביא אל חוך ביתך נימא ג"כ למעט שותפות עבדים. נראה לי שהוא פשוט, דכד כאן ממעטין ככל בני דרוש ראשיה כגו שותפות עבדים הוא רק לענין מלוא עשה כמו תרומה וחלה וככור ומתנה וכיוצא ששם אמרין שרק בחבואה ידדי ובהמה ידדי חייבתו ההורה אבל באיסורים באיסור ל"ה שאסרה התורה להביא לחוך ביתו ע"ז, וזה אף הערבות של איסור אסור ואם יש לו כבניה מקלף ביה ג"כ אסור להביא אלי ע"ז. וכן הוא לענין שנה שכהיב בהמתך ובהמה כמפורש מלאכה מלאו דכתיב לא העשה מלאכה אחת ובהמתך כמפורש בפ"ז דמיזב נרש"י שם ד"ה גזירה משום שאלה וכו' ע"ש בודאי אף מקלף בכמה אסור וא"כ כיון ששכירות קניא קנא מחוייב בשנייהה. וכן מלינו הרבכ דברים שנאמרה בתורה בלשון יחיד ובודאי אף שותפות עבדים בכלל וכמו גני חמן דכתיב לך ודרשינן שכן אי אחת רואה, ובודאי אף שותפות עבדים בכלל, ומשום דכיון שהוא איסור ל"ה אף הערבות איסור אסור ואף מקלף חמן מחבר על כל יראה. וכן הוא לענין שנה. ולכן כהנ הג"א כיון דשכירות קניא קנא אסור להניח להכניס בחוכה ע"ז וגם מחבר עלי כבמה משום מהמר אחר כבהמה עי"ש. ומה שהמרין ישראל השוכר פרה מכאן מאכילנה כרשיני הרומה אף ששכירות קניא קנא להג"א כבר הקשה המג"א בה"ל שנה סימן רמ"ז ס"ק ח' ע"ש ואולי אפשר שגני הרומה הלי רק בקנין הגוף כמ"ש החוס' כריש פי' אלמנה ע"ש ועיין בלחני מילואים בחבונה סימן י"ז וי"ל ולדעתי הדברים צרורים ומאירים ובהנן.

אך מה שיש לי בזה מקום עיון, בדמנינו יחא השוכר ביה מעבדים מחוייב במחצה היכף ועדיף שוכר ביה מעבדים משוכר ביה מישראל, והנה הא' מפורש בהר"ש בפ"ק דפי"ז העטס מה שנוכנין טחה להשכיר ביה לעבדים אף שמכניסין לחוכה ע"ז, משום דכדי לידון שכירות לא קניא, אבל כיון שיד האומות תקיפה ובדיניהם שכירות קניא וליומא ממכר הוא ע"ש

ע"ש והגרי"א כתב מטעם זה להחמיר בשוכר ביה מעבדים שלא להניח להכניס בחוכה ע"ז עיין בסיומן קניא כבהר"א ס"ק י"ח ושם בש"ך ס"ק י"ז, וכזה שם הגרי"א שמי"ש שיד האומות תקיפה לאו דוקא דבלא"ה עבדין כדוניהם כמי"ש בעובדא דרמי בר רחל ב"מ ע"ג כדוניהם עבדין וכו' ע"ש בישראל מעבדים עכ"ל. וכיון שמהני מטעם זה להחיר איסור דלא הביא אל הוך ביחך ולהשכיר לעבדים ביה דירה מדוע לא יכני לחייב השוכר ביה מעבדים במחצה שכדוניהם עבדין דשכירות קניא ומקרי ביתך וא"כ לפי הלכה שקי"ל כהחוס' והר"ש שהשוכר ביה מדחורייהא פטור ממחצה, ורק מדרבנן חייב וע"כ פטור הוך לי יום שלא חייבונו חכמים עיין בהשנה הגרעק"א הג"ל וא"כ בשוכר ביה מעבדים שכדוניהם עבדין ומקרי ביתך מני"ל שפטור חוך לי, וביר"ד סימן רפ"ז סעיף כ"ג כתב המחבר השוכר ביה מעבדים חייב במחצה כהנ שם הש"ך ס"ק כ"ט רק לאחר לי יום, ואמאי לא יתחייב מיד וע"ג. ובאמת מסתימה לשון המחבר כג"ל כי אפשר לומר שחייב מיד, אבל על הש"ך שם שפירש דגניו דרק אחר לי יום חייב קשה כג"ל גם המג"א בסיומן רמ"ז ס"ק ח' כג"ל שכנה דהשוכר פרה מעבדים מחוייב על

הלכות ספי

פ"ז ה"א מלוא עשה על כל איש ואיש מישראל לכתוב ספר תורה לפנמו שאמרו ועשה כתבו לכם את השירה, כלומר כתבו לכם תורה שיש בה שירה זו. לפי שאין כותבין את התורה פרשיות פרשיות, ואע"פ שהניחו לו לכתוב ספר תורה מלוא לכתוב משלו, ואם כתבו בידו כרי הוא כאילו קבלה מהר סיני. ואם אינו יודע לכתוב אחרים כותבין לו. וכל המניח ספר תורה ואפילו אחת אחת כרי הוא כאילו כתבו בו עכ"ל. הנה בפ"ג מה' מלכים ה"א כתב הרמב"ם בעת שיסב כמלך על כסא מלכותו עתה לו ספר תורה לעלמו יתר על הספר שהניחו לו לכתובו וכו', אם לא הניחו לו לכתובו או הספר כותב שני ספרי תורה, אחד מניחו בבית גזחו שכול מלואו בו ככל אחד מישראל וכו'. ובכ"מ בקשה שם מאמר שכדין אף כדויע שהניחו לו לכתוב ספר תורה מלוא לכתוב ספר תורה, א"כ כמלך אף שהניחו לו לכתוב ספר תורה למת אחד אינו לריך לכתוב אלא ספר תורה אחד מדיו מלך, שהיס כרי לו לכתוב אחד משום כדויע שג"כ אינו יולא נמה שהניחו לו לכתובו כשני משום מלך. וכנה לחרן, שאמרי שהגמ' בסנהדרין דכ"א משני שם לא לריכא אלא לשתי תורות, כ"ק שמה דקחני גני מלך שלא יתנאה בשל אחרים, וכו' דוקא בס"ח שחייב כמלך לכתוב טוסף על דין כדויע, אבל על ס"ח שחייב מדיו כדויע סומך הוא על של לביו, אף שאחר כדויע אינו סומך על של לביו, מלך שאני שברי יש לו ס"ח מדיו מלך מה שאינו סי"ח של לביו, ע"כ בני בכס"ח מלך כדויע לסומך על עיניו שם. ולריך עיון העטס כזה ואיזה סברא יש בזה.

ונ"ל... וכו'... וכו'... וכו'...

אף ששם... רמב"ם... וכו'... וכו'...